

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie
Justitie en Veiligheid van de Eerste Kamer
Mevrouw Mr. Drs. M.M. de Boer, voorzitter
Per mail: saliha.kilic@eerstekamer.nl

CC. Minister van Justitie en Veiligheid
de heer Prof.Mr. F. Grapperhaus
Per mail: l.b.hekking@minjenv.nl

Minister voor Basis- en Voortgezet Onderwijs en Media
de heer drs. A. Slob
Per mail: a.kooper@minocw.nl

Amsterdam, 2 september 2020

Betreft: Strafbaarstelling verblijf in een door een terroristische organisatie gecontroleerd gebied
(35125) in reactie op brief van Ministerie van Justitie en Veiligheid

Geachte leden,

Graag brengen wij u in herinnering de ernstige bezwaren vanuit de journalistieke beroepsgroep en persvrijheidsorganisaties, waarover wij u op 17 November 2019 schreven: *“De wet schaadt het aanzien van Nederland als persvrij land, schaadt de in het buitenland werkzame journalisten rechtstreeks en zorgt voor een extra risico bij de uitoefening van hun werk.”*

Internationale persvrijheidsorganisaties maakten reeds melding van de bezwaren tegen uw wetsvoorstel bij de Council of Europe via het meldingsplatform voor bedreiging van de persvrijheid.

De kern van onze bezwaren luidde als volgt:

Een wet die ervoor zorgt dat journalisten vooraf toestemming moeten gaan vragen om af te reizen naar voor hen relevant nieuwswaardig gebied is een wet die geen enkele grondwettelijke toets en Europese verdragstoets zal kunnen doorstaan. Ook het voornemen van het ministerie om de beroepsgroep te vragen registers te laten aanleggen van journalisten die uitgesloten worden van de werking van de wet is een niet begaanbare weg.

En wij verwezen naar de enige twee andere landen ter wereld waar een vergelijkbare wet van kracht is, in het Verenigd Koninkrijk en Australië, waar in de wet een duidelijke uitzonderingsbepaling voor de journalistieke beroepsgroep is opgenomen, met een verwijzing naar de WODC notitie DD 2019/60 afl. 10/dec. 2019.

Inmiddels is daarop vanuit de minister gereageerd met een brief aan de Council of Europe en in de memorie van antwoord aan uw kamer met een nadere uitleg en precisering. De minister schrijft in zijn toelichting (Alert no. 127/2019) het volgende:

De minister van Justitie & Veiligheid wil geen generieke uitzonderingsgrond in de wet opnemen waarmee "journalisten en hulpverleners van NGO's" uitgesloten zouden zijn van vervolging, zoals dat in de wet in Australië en UK is opgenomen. In plaats daarvan, schrijft de minister voornemens te zijn om alle leden van de NVJ en medewerkers van gerenommeerde media (en hulpverleners /medewerkers van NGO's) op voorhand per jaar toestemming te geven om af te reizen naar gebieden, die de staat als terroristisch bestempelt.

Het onschuldbeginsel

In onze ogen blijven de eerder aangekaarte problemen van dit wetsvoorstel staan. Want in de kern zou deze wet eenieder strafbaar maken die zich in een bepaald gebied begeeft, tenzij deze vooraf toestemming heeft verkregen van de minister.

Het wetsvoorstel blijft hiermee in strijd met het beginsel van het vermoeden van onschuld, en hieruit volgend met het strafrecht. Het recht op een eerlijk proces kan hiermee ook niet meer worden gegarandeerd.

Omgekeerde bewijslast

Meer specifiek voor journalisten en hulpverleners is het door de minister genoemde argument voor de keuze om hen die afreizen naar een desbetreffend gebied vooraf toestemming te laten vragen geen valide argument. Hij schrijft dat een UK/Australië model waarbij een generieke uitzondering wordt gemaakt voor journalisten en hulpverleners, leidt tot rechtsonzekerheid en afschrikt. Grapperhaus denkt de bewijslast omgekeerd te hebben door journalisten die bij de NVJ zijn aangesloten automatisch vrij te stellen van de wet.

Dit is echter juridisch gezien helemaal geen voorwaarde om journalist te mogen zijn in Nederland. Lidmaatschap van de NVJ is vrijwillig en kan niet gelden als juridische basis. In de praktijk is de bewijslast dus niet omgekeerd, omdat journalisten die geen lid zijn van de NVJ alsnog moeten bewijzen dat zij journalist zijn. De kritiek van de Special Rapporteur on the promotion and protection of human rights and fundamental freedoms while countering terrorism is met het ministers wetsvoorstel dus niet ondervangen.

Juridische inconsistentie

In feite worden journalisten nu belemmerd door het ontbreken van een ruime wettelijke definitie van journalistiek werk. Het is de minister zélf die de hieruit volgende omgekeerde bewijslast tot een minimum kan beperken, door in (een toelichting bij) de wet op te nemen wie volgens de wetgever in brede zin onder de definitie van beroepsgroepen met vrijstelling valt. Hetzelfde heeft de wetgever bijvoorbeeld in de Wet op de bronbescherming gedaan.

Kortom, de minister doet het voorkomen alsof de wetgeving in de UK/Australië bezwarend zou zijn voor journalisten/hulpverleners, maar dat is dus feitelijk niet het geval!

Oproep: neem journalisten als generieke uitzonderingsgroep op in de wet

Daarom blijven de vakorganisaties en persvrijheidsorganisaties van mening dat een generieke in de wet vastgelegde uitzonderingsgrond voor journalisten (e.v.t. verduidelijkt met de brede definitie van het beroep journalist, zoals ook in de Wet op de bronbescherming wordt gehanteerd), verre te prefereren is boven een wet waarin de minister elk jaar een door hem gedefinieerde groep journalisten en hulpverleners voorafgaand toestemming verleent om naar terroristisch gemarkeerd gebied af te reizen. Dit laatste impliceert immers dat de minister of zijn opvolger ook in een bepaald jaar kan besluiten dat deze groep niet voor toestemming in aanmerking komt. Ook versterkt dit het gevoel dat afreizen voor Nederlandse journalisten en hulpverleners verbonden is aan voorafgaande toestemming

van de minister/de Nederlandse staat. Dat raakt de onafhankelijke positie van journalisten, die naar dit soort gebieden afreizen om hun werk te doen.

Wij verzoeken u dan ook nadrukkelijk het onderhavige wetsvoorstel terug te sturen naar de Tweede Kamer.

Het duidelijk vastleggen van een generieke uitzonderingspositie geeft de beroepsgroep de zekerheid dat zij zonder extra risico kunnen afreizen en dat voor hen bij aanwezigheid in het gebied de onschuldpresumptie uitgangspunt blijft.

Met vriendelijke groet,

Renske Heddema, Waarnemend Voorzitter
Thomas Bruning, Algemeen secretaris
Nederlandse Vereniging van Journalisten (NVJ)

Marcel Gelauff, voorzitter
Nederlands Genootschap van Hoofdredacteuren (GvH)

Leon Willems, directeur
Free Press Unlimited,

Folkert Jensma, voorzitter
Stichting Persvrijheidsfonds